

Застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні: проблемні аспекти та шляхи вдосконалення

Ігор Сич

кандидат фармацевтичних наук, завідувач сектору лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1689-8260>, e-mail: sychigor@hniise.gov.ua

Оксана Чала

науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0328-599X>, e-mail: KseniyaBezp@gmail.com

Артем Різник

судовий експерт лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0233-2701>, e-mail: reznik200103@gmail.com

Розглянуто особливості застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні, визначено проблемні аспекти й окреслено напрями вдосконалення такого застосування.

Ключові слова: спеціальні знання; кримінальне провадження; судова експертиза; доказування; експертна діяльність; методичне забезпечення; міжвідомча взаємодія.

Use of Specialized Knowledge in Criminal Proceedings: Problematic Aspects and Ways of Improvement

Ihor Sych, Oksana Chala, Artem Riznyk

The features of using specialized knowledge in criminal proceedings, the problematic aspects of its application, and directions for improvement are considered.

Keywords: specialized knowledge; forensic examination; criminal proceedings; evidence; expert activity; methodological support; inter-agency cooperation.

У сучасному кримінальному провадженні застосування спеціальних знань є необхідною умовою забезпечення повного, усебічного й об'єктивного дослідження обставин справи. Залучення експертів і спеціалістів дає змогу отримати науково обґрунтовані дані, які мають суттєве значення для доказування [1].

Під спеціальними знаннями розуміють знання, уміння та навички в певній галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, які виходять за межі загальновідомих і якими послуговуються для виконання завдань кримінального провадження. Їх реалізують, зокрема, у проведенні судових експертиз, участі спеціалістів у слідчих (розшукових) діях і наданні консультацій [2, 3].

Водночас практика свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних з корис-

туванням спеціальними знаннями. Однією з найбільш поширених є некоректне формулювання питань, які ставлять експертові, що може призвести до отримання неповних або формально правильних, але малокорисних для слідства висновків [2].

Не менш важливою проблемою є вихід експерта за межі своєї компетенції, що може призводити до неправомірного тлумачення результатів дослідження або надання оцінок, які належать до виняткової компетенції суду. Такі ситуації негативно впливають на якість доказування та можуть спричинити сумніви щодо допустимості отриманих доказів [4, 5].

Окрему увагу слід приділити якості матеріалів, наданих на дослідження. Недостатність, суперечливість або неналежний стан об'єктів дослідження ускладнюють прове-

дення експертизи та можуть впливати на достовірність отриманих результатів [2, 3].

Проблемним також є рівень взаємодії між слідчим, прокурором і експертом. Відсутність належної комунікації, недостатнє розуміння можливостей судової експертизи та її обмежень нерідко призводять до неефективного користування спеціальними знаннями в кримінальному провадженні [4].

Удосконалення застосування спеціальних знань потребує комплексного підходу. Поміж основних напрямів такого вдосконалення варто назвати підвищення рівня підготовки слідчих і експертів, поліпшення методичного забезпечення експертної діяльності,

запровадження сучасних технологій [6] і розвиток міжвідомчої взаємодії [4].

Окрім того, важливим є дотримання процесуальних вимог під час призначення та проведення експертиз, а також забезпечення належної якості вихідних даних [5, 7]. Це сприятиме підвищенню ефективності користування спеціальними знаннями й забезпеченню об'єктивності кримінального провадження.

Отже, спеціальні знання є невід'ємним складником сучасного кримінального процесу, однак ефективне користування ними потребує усунення наявних проблем і постійного вдосконалення як організаційних, так і методичних аспектів діяльності [1—7].

Перелік джерел посилання

1. Пілюков Ю. Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 4 (20). С. 240—245. DOI: 10.35774/app2019.04.240 (дата звернення: 12.04.2026).
2. Костроміна О. Г. Використання спеціальних знань під час досудового розслідування шахрайства: кримінально-процесуальний і криміналістичний аспект. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: право*. 2024. Вип. 27. С. 79—85. DOI: 10.34079/2226-3047-2023-14-27-79-85 (дата звернення: 12.04.2026).
3. Євсюков О. Ф. Використання спеціальних психологічних знань у кримінальних провадженнях. *Правовий часопис Донбасу*. 2025. № 1 (90). С. 87—91. DOI: 10.32782/2523-4269-2025-90-87-91 (дата звернення: 12.04.2026).
4. Пілюков Ю. Судово-експертна діяльність у сучасному кримінальному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 4 (24). С. 158—163. DOI: 10.35774/app2020.04.158 (дата звернення: 12.04.2026).
5. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
6. Степанюк Р. Л., Колесник В. Г. Судова комп'ютерно-технічна експертиза: стан і перспективи розвитку. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2023. № 2 (102). С. 289—305. DOI: 10.33766/2524-0323.102.289-305 (дата звернення: 12.04.2026).
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.04.2026).